

A Tisza-parti város fiaként...

CSÁKY JÓZSEF EMLÉKEZETE

Ha csak lehet, mindig megragadom az alkalmat, hogy egy-egy művészről beszélve szavaimat személyessé tegyem. Így vagyok most Csáky Józseffel (1888—1963) is, a Szegedről fiatalon elkerült párizsi szobrász, akinek halálhírét megdöbbenéssel vettem. Veled egyvel kevesebb lett azon kevesek száma, akik tehetségükkel a Tisza-parti város fiaként meghódították a művészet világát s európai hírnévre tettek szert.

Csákyval való pár év előtti találkozásom tele volt várakozással. Sovány, szemüveges arca, kissé alacsony és hetvenévesen is fürgén mozgó alakja úgy jelent meg előttem, mint egy meglevendett regényhősé, ainek nevét és küzdelmes pályakezdését a helyi lapok félszáz év óta sárguló kötetéből ismertem meg. Visszaggondolva az eddigre és az utána írottakra, kaleidoszkópszerűen villannak fel bennem a mester életének főbb momentumai.

★

Látni vélem a szegedi levehordó egykori fiát, mint kis nebulót, aki a Móra utcai elemibe kevésbé szívesen járt, mint le a Tiszára és a Marosra, melyeknek titkai nem voltak előtte. Hányattartott sorsa korán kezdődött, mert szülei sajnos nem éltek jól. Nehéz természetű atya miatt ő is és anyja is sokat szenvedtek. Ebből adódott, hogy Szegeden kívül, hol Pesten, Zomborban vagy Szentesen is laktak, ahova éppen atyját helyezték.

A művészet levegőjéből először a helyi kultúrpalotában szippantott, ahol a szép képeket gyermeki lelkiürelle nézegette. Nyiladozó értelmét a műalkotások megértésében két barátjának, egy Szőke nevű fiúnak és Bánszky Sándornak, a későbbi párizsi szobrász kollégájának segítségével csiszolhatta. Ők biztatgatták a természet utáni rajzolgatásra is, melyet Tápé parasztkörnyezetében nagy kedvvel művelgetett. A művészet ábcéjének elsajátítására azonban igazán 1905-től került sor, amikor a budapesti Iparművészeti Iskola növendéke lett.

De nem sokáig, mindössze másfél évig, mert nem tudta elviselni az ottani lélektelenül száraz tanítási módszert, mely gipszmásolás és puszpángfallevél mintázásánál nem állt többől. Szívszorítóan szomorú hányattatása az iskola otthagyasával megkezdődött. Szülei nem bírták segíteni, munka alig akadt a számára. Éhesen, fáva rőtta a pesti körutakat és nemegyszer a végtelennek tűnő szegedi országutat.

Helyzete reménytelenné vált. E kiáltalan sötétségben előbb alig biztató derengésként, majd mindent betöltő és magához vonzó fényként hatott rá Párizs, a »csodaváros«, a művészi megvalósulásnak új Mekkája. Innen hozták Csáky számára izgalmas híreket és szép reprodukciókat, a modern francia művészet nagyjait, Manet, Gauguin, Rodin, Maillol és mások alkotásairól, a Szegedre hazaránduló Brummer József szobrász és Joachim Ferenc festő.

Új világ tárult ki előtte. Ettől kezdve csak egy vágya volt: Párizs. De kijutnia az »ígért földjé« re szinte megvalósíthatatlannak tűnt. Minden kínálkozó munkát elvállalt, az egészségtelen olomöntéstől kezdve a letekörli képmásolásig, csak hogy előteremtse párizsi útjának költségeit.

Végül is 1908 augusztusában megérkezett a francia fővárosba, zsebében negyven frankkal. Esményképének alkotásaiban jóllehet most már eredeti művek által gyönyörködhetett, azonban a mindennapok életgondjai itt sem voltak kedvezőbbek az otthoniaknál. Az első két évben a La Palette akadémián működött, s eléri, hogy 1910-ben a Salon egy mellszobrát elfogadja. Így a Societe National des Beaux Arts kiállítóművésze lett. Ezen eredményére és változatlanul rossz anyagi helyzetére való hivatkozással kért és kapja még három évre Szeged város művészeti ösztöndíját.

★

Csáky párizsi élete során egyrészt kapcsolatba került azzal a kis magyar művészkolóniával, melynek tagjai

közt Czóbelt, Pórt, Berényt, Tihanyit, Márffy és másokat találjuk; másrészt ott volt az ósdi szemlélettel szaktő francia avantgardisták sorában, akik új, modern formákat kerestek koruk művészi kifejezésére. Az idők során az Artistes Indépendant köréhez tartozva dolgozott és a Salon d'Automneban és más párizsi tárlatokon rendszeresen szerepelt. A hazai kiállításokon pedig a húszas években a KUT tagjaként mutatta be alkotásait. Szobraival több modern külföldi múzeumban képviselve van.

Mialatt Csáky neve itthon lassan feledésbe merült, addig ő kétségtelenül nemzetközi rangot vívott ki magának a szobrászatban. Mindent kimagasló tehetséggel párosuló öt évtizedes munkásságával a francia fővárosban vitté végbe. Mégis úgy érzem, hogy elsősorban ifjúságában, a kezdés nagyserű küzdelmeiben maradt meg ő a szegediek emlékezetében.

★

Pontosan négy évvel ezelőtt, 1959. augusztusában, több mint félszázados távollét után Csáky hazalátogatott Magyarországra és Budapestben sikeres kiállítást rendezett legújabb műveiből. Szegedre, szeretett szülőhelyére mint egy anyjához érkező gyermek jött el, meghatottan keresve a régi színeket, a város romantikájának benne élő varázsát. Talán búcsút akart venni ifjúságának színterétől, hogy rövid pár nap után ismét visszatérjen Párizsba, Ady óta e zsarnoki szeretőhöz... meghalni.

Hozzám írt leveleit — melyekből egy idegenbe szakadt ember fájdalmas egyedülléte érődik ki — kegyelettel őrzöm. Megküldött önéletrajzát — melyből jelenleg is merítem —, utolsó kívánságaként mielőbb megjelen tetem. Hiszem azt, hogy Csáky József nálunk lévő Honvéd téri pompás Táncosnő-je, hosszú ideig hirdetni fogja alkotójának azt a soha meg nem kopott fiatalos akarata, mely által művésze szegedi homokból fakadó Érként végül befutott a szent, nagy Óceánba.

Szelesi Zoltán

ELPAZAROLT FORINTOK

MÉG NAPJAINKBAN IS gyakori, hogy a jobb kéz elfelejtkezik szomszédjáról, a balról, nem törődik vele és így külön-külön cselekszenek. Ez a »haragosdi« aztán sok ember bosszúságának okozója, s néha bizony sok-sok ezer forint áldozatot követel.

S nem kell hozzá jósnak lenni, hogy valaki előre lássa, így lesz ez Szegeden, a Cserzy Mihály utcai útépités is. Az új út egy szakasza már elkészült, más részén megtörtént az alapozás, s van olyan része is, ahol most kezdtek az előkészítő földmunkához. De az eddigiékből is kiderül, hogy nem ez az utolsó útépitkezés ott az utcában. Az út két szélében beugorva, felkiáltójelként emelkednek a villanyoszlopok.

Nem kell ahhoz szakembernek lenni, hogy elképzeliük ennek következményeit. Vagy okvetlenül meg kell várni, amíg néhány gépkocsis- vagy motorkerékpár baleset figyelmeztet arra, hogy ezen változtatni kell? Mert ugye ez lesz az eredménye a Cserzy Mihály utca és Pozsonyi Ignác utca sarkán az új úttestbe ágyazott vasoszlopoknak?

A SZAKVIZSGÁLAT ezt nem látta? A DÁV-nál azt mondják, amikor a szakvizsgálat volt, akkor még más volt a tervképzés. Azóta szűlt közbe, hogy az út közepén csatornarendszer fut végig, ami nem bírja el a nagy forgalom okozta leterhelést. Így kerül közre egy kis zöld sáv, s terebélyesedik a járda rovására az

út. A DÁV pedig nem intézkedik addig, amíg megrendelést nem kap az építőtől.

Az utca lakói nagyon örülnek annak, hogy szép lesz az úttest, de legalább annyira félnek attól, amikor majd újra feltöri a DÁV — az átrendezés végett — a kövezetet, mert már tudják, hogy azután hosszú ideig kell várni arra, amíg az útból rendbehozza az útépitőt. S így, ebben a sorrendben, valóságos pénzkidobás az egész.

MERT nem kell hozzá jósnak, vagy szakembernek

lenni, vagy mindenki lássa, ez lesz a Cserzy Mihály utca sorsa. A szakértők talán azt gondolják, hogy nem árt az a néhány oszlop? Nem hinném, hiszen akkor nem lehetnének szakértők. Ha meg tudták, ezen majd változtatni kell, miért nem intézkedtek az útépités kezdetén? Lehet, hogy erőnek hangzik, de az, ha valaki így kezeli az állam pénzét, nem más, mint lelkiismeretlenség. És a »cinkosok« közt bűnös az is, aki mindezt néman tűri.

Méry Éva

Ki szánt legjobban?

Apátfalvi traktorista nyerte a megyei szántóversenyt

Hagyományosan ebben az évben is megrendezték a megyékben a járási, városi szántóversenyeket, tegnap pedig a megyei döntőre került sor Tápén. Sas Béla, a megyei tanács vb mezőgazdasági osztályának vezetője nyitotta meg a szántóversenyt, majd megejtették a rajtszámok és pályák sorsolását. Dr. Antal József, a Délalföldi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet igazgatóhelyettese, aki vezető bíróként működött közre, elmagyarázta a versenyzőknek a verseny feltételeit, szabályait. Ezt követően a traktorosok gépeikkel a kijelölt táblához mentek, s kezdetét vette a verseny.

Igen érdekes, kicsit talán visszatetsző is, hogy bár a tápéi Tiszatáj Termelőszövetkezet területén rendezték meg a versengést és a közös gazdaság vezetői, valamint a község vezetői a megrendezésben igen-igen segítettek, mégis

a szántóversenyben a közös gazdaság nem vett részt,

sőt a járási versenyre sem küldte el traktorosait. Az is elgondolkasztó, hogy a makói termelőszövetkezetek traktorosait sem láttuk a döntőben. Pedig

a tavalyi legjobb szántótraktoros a makói szövetkezeti tagok közül került ki.

Jellemző még, hogy az állami gazdaságok és géppalomsok mintha nem vennék elég komolyan a szántóversenyeket, mert alig-alig neveztek be traktorosaikat a versenyekre. Itt a megyei ve-

telkedőn öt géppalomsai versenyzőt találtunk, az állami gazdaságoktól pedig egyáltalán nem szerepelt traktoros a rendezvényen. A többi versenyző a megye közös gazdaságaiból jött el Tápéra. Mindenképpen komolyabban kell venni ezeket a versenyeket. Bár lehetőség adódott arra is, hogy előző nap a traktorosok gyakoroljanak, ismerkedjenek a területtel, mégis csak két traktoros érkezett meg a verseny színhelyére. Lestyan György pedig, a Kiskundorozsmai Géppaloms dolgozója már a sorsolás után érkezett és úgy vett részt a versenyen.

Az is bebizonyosodott, hogy a mezőgazdasági nagyüzemek vezetői, szakemberei, nem nagy érdeklődést tanúsítanak a rendezvény iránt, mintha nem akadna itt tanulni való.

Leginkább azokból a szövetkezetekből jöttek el a szakemberek, ahonnan egyik versenyző indult.

S természetesen azok, akik a verseny során bíróként, vagy rendezőként résztvettek. Feltehető a kérdés: hát akkor kiknek, kiknek és miért rendezik meg ezt az elég költséges, munkakieséssel járó versenyeket?

Ami magát a versengés színvonalát illeti, valamint a versenypálya előkészítését, nem emelhetünk kifogást. Egy-két esettől eltekintve,

igen jó minőségű, egyöntetű, a szabályoknak, az előírásoknak megfelelő szántást produkáltak a traktorosok, a nehéz talaj ellenére is. A

pontozóbírók elsősorban a minőségi munkát pontozták.

A kijelölt táblák felszántása után került sor a pontszámok összesítésére és a helyezések megállapítására. Hat vásárhelyi, öt szentesi járásbeli, négy szegedi járásbeli és öt makói járásbeli traktoros várta izgatottan a döntést.

Az első helyet Sebestyén János, az apátfalvi Petőfi Termelőszövetkezet traktorosa szerezte meg 74,6 pont számával.

Második lett Papp Sándor, a Szentesi Gépjavító Allomás dolgozója 71,6 pontjával, míg harmadik helyre Mészáros Árpád, a derekegyházi Huryadi Termelőszövetkezet traktorosa került 69,4 pontszámmal. Negyedik lett Bera György, a Vásárhelyi Gépjavító Allomás dolgozója, ötödik pedig Tóth Miklós, a kisközböri József Attila Termelőszövetkezet tagja.

Az első helyezett 3 ezer, a második helyezett 2 ezer, a harmadik helyezett ezer, a negyedik helyezett 500 és az 5. helyezett 300 forintot kapott.

Ugyanakkor díszoklevelet is nyertek.

A megyei verseny első két helyezettje indul majd az 1964. évi országos szántóversenyen. Mivel ez a megyei döntő igen színvonalas, nagy küzdelemet hozott, a rendezés és a versenybírák az eredeti tervtől eltérően a 4. és 5. helyezettet is pénzjutalommal tüntették ki.

L. I.

Műanyagból gépalkatrészek

Jó eredmények a Gumiipari Szövetkezet és a Doboz és Műanyagkészítő Ksz összevonása után

A »kényszerházasság« másfél éve kötöttet a Szegedi Gumiipari Szövetkezet és a Doboz- és Műanyagkészítő Ksz között. Akkortájt senki sem örült ennek a »frigynek«.

Rengeteg probléma, kialakulatlan, döcögő vezetés, szervezatlenség jellemezték az egyesült két szövetkezet első hónapjait. Tavaly április végén új vezetőség került a ktsz élére.

Rendeződtek a viszonyok, s azóta nagyfokú előrehaladás tapasztalható. S hogy az összevonás mégiscsak jól sikerült, azt az elmúlt év gazdasági eredményei bizonyítják.

Ami már megváltozott

Még az elmúlt évben is nagyon magas volt a minőségi kifogás miatt kifizetett kötbér. Nyolcvanezer forintot büntetést fizettek ki, amíg ebben az évben 20 ezer forint volt ez az összeg. De a minőségi kifogások száma még most is egyre csökken. Ez elsősorban a technológia és a receptúra megváltoztatásával sikerült elérni.

Szinte valamennyi helyi-

ségük, részlegük elhanyagolt állapotban volt. Felújítás alig történt, új gépek nem voltak sehol. A rossz állapotban lévő berendezések pedig nagymértékben befolyásolták a termelékenység és a minőség alakulását is.

Megkezdődött ennek a helyzetnek a felszámolása is. A gumikészítő részlegnél két nagyobb arányú beruházás történt. Korszerűsítették a kazánházat, kicserélték a gőzvezetéket. Az üzembiztosabb termelést segítő elő a két extruder, spriccgép beszerzése is. A műanyag részleg helyiségeiben is történtek már változások. Vízvezetéseket, neonfényt szereltek be, kifestették a helyiségeket, főként a szociális körülményeken igyekeztek javítani.

Gyártmányaik

A befektetés — az eddigiek is, meg az is, ami egyelőre még tervként szerepel — nem ablakon kibotott pénz. Meghossa gyümölcsét, mert a ktsz egyre fontosabb válik.

A gumirészleg fő profilja a kerékpártömítő-készítés. A Csepel Nagykereskedelmi Vállalat egyre elégedettebb munkájukkal. A Lehel hűtőszekrények ajtótomító gumijai is itt készülnek. Az ország valamennyi baromfi-feldolgozó vállalatát ők látják el baromfikopaszto korbacokkal, Villamossági gépekhez szigetelőgyűrűt, a ragszatók üvegek gumiteteje és a tudományos egyetemek részére készített sav- és lúgálló gyűrűk és dugók is hírnevet öregbítk. Sok a közvetített exportcikkük. A Pécsi exportra készülő fűnyíró gépek gumikerekei is szegedi gyártmányúak.

Nagy perspektíva elé néz műanyag részlegük. Ez az ország egyetlen olyan műanyagkészítő ktsz-e, amelyik más vállalatoknál veszendő, be menő hulladékanaggyal dolgozik, 80 százalékban. Megmunkálási alapanyaguk főként a danamid, amelyből olyan gépalkatrészeket és tartozékokat készítenek, me-

lyeket eddig nemesfémekből, importanyagokból gyártottak. A danamid ezeknél jóval olcsóbb és előnyösebb tulajdonságai folytán sokkal jobban bevált.

A textilipari részére ma már évi félmillió tételben készítenek különbözőféle méretű csévéféleségeket. Fogaskerekeket, kezdő kúpo-

kat és általában könnyűipari gépalkatrészeket gyártanak a danamidból. Motor-

kerékpár-fogatyúk és in-

dítókulcsok, törülközőtartók,

kávédaráló-alkatrészek ke-

rülnek ki többek között a

kezüik alól.

Az egész országban egye-

dül ők gyártják a fenolit-

motricát. Ezt a nyomdaipar

használja fel nagy példány-

számú nyomtatványok készí-

tésénél. Ebből a cikkből több

millió exportmegrendelésük

van.

Problémák

És itt jön a problémák

sora. A fenolitmatrica ex-

portmegrendelését nem tud-

ják kielégíteni. A tárgyalás-

ok eredményei nem reali-

zálhatók, mert a részleg

helyhiánnyal küzd és nem-

csak ez a részleg, hanem az

egész ktsz. Helyiségei túl-

zsúfoltak és a további fejlő-

dést akadályozza az is, hogy

a város tíz különböző részén

találhatók telephelyek. Nehe-

zebb a vezetés, az ellenör-

zés, a raktározás és az anyag-

ellátással is több a problé-

ma.

Azt mondjuk országsszerte,

hogy a műanyag jövője

van! Ime az igazoló példa.

A ktsz nem nagy, de nyere-

sége mégis vetekszik nagy

vállalatok eredményével. A

keves létszámú együttes am-

bíciója pedig valósággal kö-

vetendő példa. Csak éppen

megfelelő helyiségük nin-

csen. Amit tudnak, azért

megtesznek a ktsz fejleszté-

se érdekében. Amennyire te-

hetik, műszaki beruházások

kat végeznek az üzemben.

Még az idén felújítják a gu-

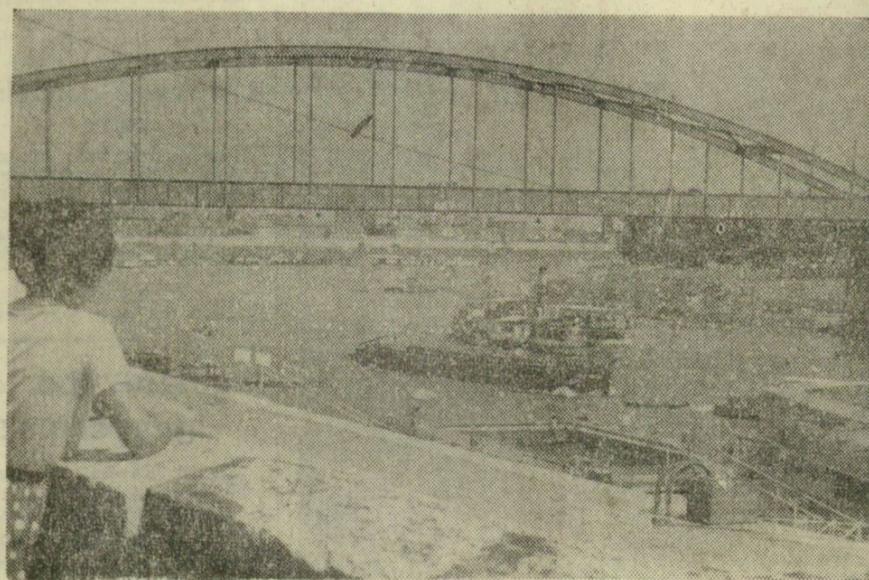
mírészleg műszaki cikkeket

gyártó épületét, 250 ezer fo-

rint költséggel, és több új

gép vásárlását is tervezik.

M. E.

MOZGÁLMAS A TISZA SZEGEDNÉL